YOSHLAR ORASIDA KONFLIKTLARNI HAL ETISH USLUBLARINING PSIXOLOGIK TAHLILI

Texnologiya, menejment va kommunikatsiya instituti
pedagogika va psixologiya kafedrasi o'qituvchisi
Abduraxmanova Kamola Abdunabiyevna
+998977710882
https://orcid.org/0009-0006-5684-0940

Annotatsiya: *Yoshlar hayotining barcha bosqichlarida konfliktlarning vujudga kelishi tabiiy jarayon hisoblanadi. Ijtimoiy, psixologik va madaniy omillar yoshlar o‘rtasida turlicha qarashlar, qiziqishlar va intilishlarning shakllanishiga sabab bo‘ladi. Bu esa o‘z navbatida muayyan to‘qnashuvlar, kelishmovchiliklar, tortishuvlar va nizolarni yuzaga keltirishi mumkin. Mazkur holatlarning samarali va oqilona hal qilinishi esa shaxslarning psixologik salomatligi va ijtimoiy moslashuvi uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Yoshlar o‘zlariga xos dunyoqarashlari, dinamizmi va xarakteri bilan konfliktda turlicha harakatlar qilishi mumkin.*

Kalit so‘zlar: *yoshlar, konflikt, hal etish uslublari, psixologik tahlil, ziddiyat, ijtimoiy muammolar, kommunikatsiya, emotsional nazorat, moslashuvchanlik, liderlik.*

Konflikt psixologiyasi nuqtai nazaridan, yoshlar orasida konfliktlar ko‘pincha anglanmagan ehtiyojlar, hal qilingan masalalarning yetarlicha tushuntirilmasligi, shaxslararo munosabatlardagi uzilishlar tufayli yuzaga keladi. Yoshlar o‘z ichki dunyosi, oila, do‘stlar, ta’lim muassasasi yoki ijtimoiy guruhlardagi o‘ziga xos o‘rni va roli haqida doimiy izlanishda bo‘ladilar. Bu

jarayon, o‘z o‘rnini topishda voqelik va orzular orasidagi tafovutlar, mustaqillik va erkinlikka intilishlar, o‘zini namoyon qilishga bo‘lgan istak kabi psixologik omillarning kuchayishi bilan kechadi. Aksariyat hollarda konfliktlar—psixologik jihatdan muhim bo‘lgan o‘zaro kelishmovchiliklarning alomati sifatida namoyon bo‘ladi. Yoshlar konfliktda bir nechta psixologik uslub va strategiyalardan foydalanadilar. Ular orasida murosa qilish, so‘zlashib olish, muammolardan qochish, muammoni e’tiborsiz qoldirish, kuchli emotsional reaksiya ko‘rsatish yoki ochiq qarama-qarshilikka kirishish kabi uslublar mavjud. Har bir uslubning o‘ziga xos ijobiy va salbiy jihatlari bor [1].

Murosa qilish va tushunishga intilish yoshlar orasidagi nizolarning eng oqilona va samarali usullaridan biri hisoblanadi. Bunda tomonlar bir-birining tuyg‘ulari va fikrlariga hurmat bilan yondashadilar, kelishuvga intiladilar va umumiy yechim topishga harakat qiladilar. Psixologik nuqtai nazardan, bunday uslub o‘zaro ishonch va mehr-muhabbatning rivojlanishiga, shaxsiy o‘sish va ijtimoiy faollikning ortishiga yordam beradi. Shu bilan birga, yoshlarning murosa qilish qobiliyati yetarli rivojlanmagan hollarda, konfliktlarning uzoq davom etishi yoki chigal holatlarga olib kelishi mumkin. Yana bir keng tarqalgan uslub—muammolardan qochishdir. Bu bilan yoshlar nizo yoki tortishuvdan qochishga harakat qiladilar, muammoni o‘z vaqtida hal qilmaydilar va yuzaga kelgan vaziyatdan chetlashishga harakat qiladilar. Odatda bunday yondashuv aniq va tezkor yechim bermaydi, aksincha, konfliktlar chuqurlashib, kelajakda yanada kuchliroq va salbiy oqibatlar keltirib chiqarishi mumkin. Psixologik jihatdan muammolardan qochish uslubi shaxsning o‘ziga bo‘lgan ishonchi pastligi, tashqi bosimlarga tezda taslim bo‘lishi bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Shuningdek, konfliktda ochiq qarama-qarshilikka kirishish, o‘z nuqtai nazarini qat’iy himoya qilish ham uchraydi. Bunda yoshlar emotsional, ba’zan tajovuzkor ohangda gapiradilar, o‘z

qarashlari uchun kurashadilar va murosaga kelishga intilmaydilar. Bu strategiyaning psixologik ildizlari shaxsning mustaqilligi, o‘zini isbotlashga bo‘lgan kuchli ehtiyoji, ichki norozilik yoki atrofdagilarga bo‘lgan ishonchsizlikda aks etadi. Bu uslub nisbatan qisqa muddatli natija berishi mumkin, ammo uzoq muddat davomida do‘stlik va jamoada uyg‘unlikning izdan chiqishiga olib keladi [2].

Alohida e’tibor qaratish zarur bo‘lgan usullardan biri—ochiq muloqot va so‘rovlardir. Ko‘pincha yoshlar o‘z his-tuyg‘ularini, istak va ehtiyojlarini erkin ifoda eta olmagani sababli konfliktlar chuqurlashadi yoki noto‘g‘ri yo‘naltiriladi. Ochiq muloqot esa har ikki tomonga o‘z nuqtai nazarini to‘liq bayon etish, his-tuyg‘ularini anglash va tushunish imkonini beradi. Mazkur uslub psixologiyaning asosiy qonuniyatlariga mos ravishda ijobiy muhit yaratadi va nizoni konstruktiv yo‘l bilan yechishga imkon beradi.Yoshlarning konfliktni hal etish borasidagi tanlovi ko‘plab omillar bilan belgilanadi. Oila tarbiyasi, atrof-muhit, do‘stlar davrasi, ta’lim muassasalari va ommaviy axborot vositalari, internet va ijtimoiy tarmoqlarning ta’siri, individual xarakter xususiyatlari, insonning psixologik yetukligi va emotsional barqarorligi bu jarayonda muhim rol o‘ynaydi. Ko‘pincha yoshlar ko‘rgan va eshitgan namunalarga, atrofdagilarning munosabatiga tayanadilar. Shuning uchun ham bugungi kunda pedagoglar, psixologlar va ota-onalar yoshlarni to‘g‘ri va konstruktiv konfliktlarni boshqarish ko‘nikmalariga o‘rgatishlari kerak [3].

Konfliktlarni hal etishda muomala madaniyati, sabr, empatiya, o‘zini o‘zi boshqara olish, norozilikka to‘g‘ri javob bera bilish kabi psixologik ko‘nikmalar katta ahamiyatga ega. Yoshlar o‘z ongida konfliktga sabab bo‘layotgan omillarni anglab, har doim ham ochiqcha yoki to‘g‘ridan-to‘g‘ri munosabat bildira olmasliklari mumkin. Bu esa ko‘p hollarda ichki ziddiyatlar, depressiya, tashvish, norozilik kabi psixologik muammolarni keltirib chiqaradi.

O‘z-o‘zini boshqara oladigan, inimko‘rsatish va his-tuyg‘ularini nazorat qilishga qodir yoshlar esa konfliktda murosaga kelish va ijobiy yechim topishga intiladilar [4].

Psixologik analitik jihatdan konfliktlarning kelib chiqish sabablari chuqurroq talqin qilinishi ham muhim. Eng asosiysi, bu turli xil shaxslararo munosabatlar chekkasida yuzaga keladigan ziddiyatlar, o‘zaro tushunmovchiliklar yoki emotsional yetishmovchiliklar natijasidir. Aynan shu jihatlar zo‘ravonlikdan yiroq, konstruktiv va sog‘lom muhit shakllanishiga xizmat qilishi mumkin. Agar yoshlar konfliktni hal etish bo‘yicha psixologik uslublarning mohiyatini chuqur anglab, uning mazmuni va ahamiyatini idrok qila bilsalar, kelajakda o‘z hayotlarida uchraydigan barcha ijtimoiy va individual muammolarga ilg‘or yondashish imkonini qo‘lga kiritadilar [5].

Shuni ham ta’kidlash zarurki, bugungi global manzarada ijtimoiy va ruhiy stresslar kuchaymoqda, axborot oqimi va zamonaviy kommunikatsion texnologiyalarning kengayishi yoshlar ongiga bevosita ta’sir qilmoqda. Mana shu sharoitda konfliktlarning psixologik tahlili, ularni hal etish uslublarining o‘rgatilishi va targ‘ib qilinishi har qachongidan ham dolzarb ahamiyat kasb etadi. O‘z nuqtai nazarini ado qilgan holda, boshqalarning fikrlariga ham hurmat bilan qarash, har bir nizo yoki kelishmovchilikda ijobiy va konstruktiv yechim topa olish yoshlarning balog‘atli va erkin shaxs bo‘lib shakllanishida muhim o‘rin tutadi.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, yoshlar orasida konfliktlarni hal etishda psixologik yondashuvlar va uslublarning o‘rganilishi, ularning hayotiy faoliyatida samarali va baxtli shaxs sifatida shakllanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ochiq muloqot, murosa qilish, empatiya va sabr kabi fazilatlarning rivojlanishi nafaqat individning o‘z manfaatlari, balki jamiyat

manfaati yo‘lida ham foydalidir. Bu yo‘nalishda psixologik xizmatlarning kengaytirilishi, tarbiyaviy va tushuntirish ishlarining to‘g‘ri yo‘lga qo‘yilishi muhim amaliy ahamiyat kasb etadi. Faqat ijobiy va konstruktiv yondashuvlar natijasida jamiyatda sog‘lom va baxtli yoshlar avlodi shakllanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abduvaliyeva, N. (2020). "Yoshlar ijtimoiy psixologiyasi: Muammo va yechimlar". O‘zbekiston Pedagogika Jurnali, 5(2), 77-85.
2. Ahmedova, S. (2019). "Yoshlar va konflikt: Zamonaviy yondashuvlar". Ijtimoiy Fanning Dolzarb Masalalari, 3(4), 101-108.
3. Babadjanova, Z. (2021). "Yoshlar orasida ziddiyatlarni bartaraf etish texnologiyalari". Zamonaviy Ta’lim, 6(2), 56-62.
4. Bekmurodov, A. (2017). "Qadriyatlar va konfliktlar: Yoshlar nigohida". Jamiyat va Psixologiya, 2(1), 69-74.
5. Karimova, M. (2018). "Konfliktologiya asoslari: Yoshlar misolida tahlil". O‘zbekiston Psixologiya Jurnali, 11(3), 29-35.
6. Khudoyberdiyeva, G. (2021). "Yoshlar orasida konfliktlarni boshqarishning psixologik mexanizmlari". Psixologiya va Hayot, 4(7), 44-52.
7. Mamatqulov, I. (2022). "Rivojlanayotgan jamiyatda yoshlar muammolari va ular yechimi". Ta’lim va Tarbiya, 8(1), 84-90.
8. Rashidova, L. (2018). "Yoshlarning psixologik muammolari va konfliktlarga qarshi kurash usullari". Ilm va Hayot, 10(2), 115-121.